

Sammlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 95 1974

Svenska Litteratursällskapet

REDAKTIONSKOMMITTÉ

Göteborg: Lennart Breitholtz

Lund: Staffan Björck, Carl Fehrman

Stockholm: Örjan Lindberger, Inge Jonsson

Umeå: Magnus von Platen

Uppsala: Gunnar Brandell, Thure Stenström

Redaktör: Docent Ulf Wittrock, Litteraturvetenskapliga institutionen, Villavägen 7,
752 36 Uppsala

der ter sig i detta framtidsperspektiv särskilt värdefull. Ingen kommande science fictionforskning kan kosta på sig att ignorera hans åsikter och resultat.

Staffan Bergsten

Victorian Prose. A Guide to Research. Edited by David J. DeLaura. The Modern Language Association of America. New York 1973.

Martin Seymour-Smith: *Guide to Modern World Literature.* Wolfe Publishing Limited. London 1973.

A Dictionary of Modern Critical Terms. Edited by Roger Fowler. Routledge & Kegan Paul. London 1973.

Harry Shaw: *Dictionary of Literary Terms.* McGraw-Hill Book Company. New York 1972.

Folmer Christensen under medvirken af Lotte Eskelund: *Litteraturleksikon.* Gjellerup. Kbhvn (Tr. Odense) 1973.

Av största vikt och betydelse som litteraturvetenskapliga handböcker vid studiet av victorianerna är *Victorian Fiction: A Guide to Research* (1964), edited by Lionel Stevenson och *The Victorian Poets: A Guide to Research* (2nd ed., 1968), edited by Frederic E. Faverty. Till dessa båda sällar sig den digra volymen *Victorian Prose*, edited by David J. DeLaura. »Coverage of important material is complete through 1971», heter det i förordet: »a few items from 1972 have been included.» David J. DeLaura svarar själv för de inledande definitionerna, gränsbestämningarna och litteraturavvisningarna i »General Materials» liksom för det 70-sidiga avsnittet om Matthew Arnold. I övrigt behandlas Macauley, The Carlyles, Newman, Mill, Ruskin, Pater, The Oxford Movement, The Victorian Churches, The Critics och The Unbelievers av ytterligare tolv »scholars, many of them well-known experts in Victorian Studies». Var och en summerar och värderar de moderna verk och studier som föreligger på hans speciella gebit; därjämte är varje medarbetares intention att antyda »neglected aspects of thought and artistry worthy of the attention of future scholars and critics». Viktoriansk poesi och skönlitteratur är okontroversiella begrepp, men »victorian prose» är något vida mer svårbestämbart. »Some of the best prose of the period is quite 'unliterary' in context and content, and appears in such nonstandard forms as letters, diaries and notebooks, memoirs, books of travel, scientific treatises, histories of various sorts, and social criticism.» DeLaura konstaterar att inom den victorianska prosan »the major social prophets and literary critics» för närvarande står i centrum för intresset. »The current lively state of studies in Victorian nonfictional prose cannot be said to be a 'revival', since fully competent study in

the area is an affair by and large of the past twenty years.» Informativa är inte minst de sidor DeLaura inledningsvis ägnar »the art of Victorian prose»; här har »modern stylistics» börjat göra landvinningar. DeLaura menar liksom tidigare den eminente Carlyle- och Newmankännaren Charles F. Harrold (USA) att »far too few studies of the Victorians show a grasp of the European context». De framstötter som på sistone gjorts exempelvis beträffande John Ruskin – Francis G. Townsend talar om »a new interest in Ruskin» – lägger emellertid just an på att ställa in honom i ett större perspektiv. »Always there is the uncomfortably feeling that even in his madness and confusion Ruskin could see what remains invisible to others», reflekterar Townsend.

Europeisk »outlook», ja vida mer än så demonstrerar Martin Seymour-Smith (f. 1928) med en Guide to Modern World Literature på drygt 1 000 välmatade sidor. En så omfattande redogörelse för de senaste hundra årens litteraturutveckling har väl ingen ensam förut gripit sig an med. Seymour-Smith är »scholar», men också »critic» och »poet» till professionen. 1971–72 var han Visiting Professor of English och Poet-in-Residence vid University of Wisconsin. Det proportionsvis största utrymmet i sin framställning som är disponerad efter nationaliteter, har Seymour-Smith ägnat den amerikanska och brittiska, den tyskspråkiga, franska, spanska, ryska och italienska litteraturen. Men han överblickar också African liksom South African Literature, australisk litteratur, latinamerikansk, albansk, arabisk, bulgarisk, kinesisk och japansk, judisk och polsk osv. Ett dylikt sisyfosarbete skulle ha knäckt en mindre vital och expansiv kraft. Jag måste betyga min djupa respekt; Seymour-Smith förfaller sällan till torra uppräknings och lancerar ständigt på nytt friska grepp och egna synpunkter och värderingar. Han har exempelvis lyckats utmärkt med sitt nästan 150-sidiga svep över tysk litteratur från Nietzsche till Wolf Biermann. Författare från början av en period behandlar han genomgående utförligare än författare från periodens slut. Genremässiga längdsnitt tillämpas i fråga om roman, lyrik och drama. »I have discussed some authors I believe to be neglected or misunderstood or underrated (e.g. George Moore, Céline, Ford) at length.» Stimulerande är Seymour-Smiths »cross-references to writers of other countries». Hans omsorg om korrekt information förefaller stor och föredömlig är hans noggrannhet att presentera goda tolkningar i citaten – de osignerade översättningarna är hans egna. (Robert Bly's översättning av Tranströmers 20 *Poems* (1971) betecknar han f. ö. som briljant. Att Anjara däremot inte gjorts rättvisa genomskådar Seymour-Smith tydligen inte.)

Den väldiga volymen bör kunna räknas med en internationell spridning också som »a source book for scholars».

En utmärkt uppslagsbok utgör *A Dictionary of Modern Critical Terms*, utgiven av Roger Fowler under medverkan av en rad kvalificerade medarbetare. Den är en bok på 200 sidor som sträcker sig från uppslagsordet *absurd* till *wit*. »Designed to complement other 'dictionaries of criticism', it concentrates less on the timehonoured rhetorical terms which form the basis of most existing books of this type, more on conceptually flexible, powerful and contemporary critical terms.» Det finns omkring 160 uppslagsord i boken och medarbetarna har fått full frihet att företända »a variety of critical persuasions». »We have attempted to be suggestive, informative, but not authoritan. This book cannot be used as a source of instant definitions, nor as a reference against which one's own use of literary terms can be checked for 'correctness'.»

Av mer konventionell karaktär är Harry Shaws *Dictionary of Literary Terms*; men det vänder sig också till mindre avancerade läsare. Uppslagsorden är mer än 2 000. »And its scope is broad, taking literature to include magazines and newspapers as well as books, and reaching out to encompass the works that often are not even printed: films, plays, television programs, and speeches.» Förvisso skulle vi själva behöva ha en uppslagsbok av detta enkla och läsarvänliga slag för de litteraturstudierande på nybörjarplanet. Utgivaren Harry Shaw har varit verksam på flera fält. »He feels strongly that although the art of writing cannot always be taught, reading appreciatively can be and readers and writers alike need some understanding of the tools of the writer's trade.» (Preface.)

En nordisk motsvarighet till dylika terminologiska handböcker – jag vill också nämna Joseph T. Shipley's *Dictionary of World Literary Terms* (3rd ed., 1970) – fick vi i och med *Svenskt Litteraturllexikon* (1964), som Lars Furuland ägnade en omsorgsfull granskning i *Samlaren* 1964. Den andra utvidgade upplagan (1970), redigerad av Louise Vinge, har kvalitativt vunnit åtskilligt. Det är ett litteraturllexikon som hävdar sig väl i internationell jämförelse. Ett urval terminologiska artiklar ur lexikonet har Louise Vinge presenterat i *Litteraturvetenskapens fackuttryck* (Gleerup. Lund 1971). Denna mer prisbilliga bok borde komma till utökad användning inom svenskämnet och litteraturvetenskap, även om jag är rädd att många studenter skulle behöva en ännu enklare och lättförståelig uppslagsbok beträffande de litterära termerna.

I Danmark utkom 1969 ett *Litteraturllexikon*

av Folmer Christensen under medverkan av Lotte Eskelund med »2 000 definitioner af litterære begreper og bogfaglige udtryk samt 500 forfatterpseudonymer». Boken mottogs mycket positivt i sitt hemland. Det är nu (1973) mer fråga om 2. Oplag än om 2. Udgave, ty endast smärre korrigeringar o. dyl. har företagits. Boken har en mer populär uppläggning än sin svenska motsvarighet och ger till skillnad från denna – och från *Dictionary of Modern Critical Terms* – inga litteraturanvisningar. En del av uppslagsorden visar på ett mer kontinentalt klimat än vårt eget, så »Bernina-tiden». »Litterær spinatfugl» befinns vara en »ironisk spøgefuld betegnelse for litterat, der i sit virke lægger gravitetisk alvor og sikker tro på egne domme of formuleringer for dagen». Måne vi alla på Samlarens recensionsavdelning utgör just slika »litterære spinatfugle»?

Ulf Wittrock

Malcolm Bradbury: *Possibilities. Essays on the State of the Novel*. Oxford University Press. London 1973.

Malcolm Bradbury, romanförfattare och litteraturprofessor, som 1971 gav ut *The Social Context of Modern English Literature*, har samlat en rad av sina essayer i en volym, som vill visa romanens möjligheter.

I företalet presenterar Bradbury sin bok: essayerna handlar om romanen, speciellt den engelska, från dess »rise' in the eighteenth century to its present-day situation: they are about the novel's formal nature, its historical exposure, about our ways of thinking about the genre and criticizing it, about the possibilities open to it» (s. ix).

Bradbury har grupperat sina 17 essayer i fem avdelningar:

1. The Novel and Reality
2. The Novel and the Comic Mode
3. Modernisms
4. The Novel Today
5. Towards a Poetics of the Novel.

Den första och den sista avdelningen innehåller var sin principiella essay; en studie om romanen och dess olika former av realism inleder och en diskussion om romanens poetik avslutar. Den senare publicerades i en tidigare version i debutnumret av tidskriften *Novel* 1967. Dessa båda essayer bildar därigenom en ram av teoretiska överväganden runt de övriga mer konkreta romanstudierna. Den andra avdelningen behandlar romaner från 1700-talet och tidigt 1800-tal, den tredje koncentreras på engelsk roman under 1920-talet och den fjärde på engelsk roman efter andra världskriget.

Man noterar genast, att en väsentlig del av engelsk romankonst, nämligen de stora viktorska